קטן שהרג. תלמוד עשה שהרג את הגדול: **קיטע וקיטע היכך מי קורע כו'.** וכי תימא הכא נמי נקטול ממונא, התורה חמרה משפט אחד: **ופטרינן ליה.** בגולה כלום והוי משפט אחד ולו ליטול מבר ממש ולפטור לגמרי: **מאי עבדינן ליה.** הא גברא קטילא הוא והוה ליה לעבוד שלא יתחייב יכול להזימה? תורה אור

קטן שהרג את הגדול וגדול שהרג את הקטן היכי קטלינן ליה-התורה אמרה משפט אחד יהיה לכם-משפט השוה לבולכם, אלא נשמה שקיל מיניה נשמה אמר רחמנא נשקול מיניה הי"ג גהורא שקיל מיניה נהורא אמר רחמנא נשקול מיניה: תניא אידך רבי שמעון בן יהודי אומר עין תחת עין-ממון, אחת אומר ממון או אינו אלא עין ממש (ל) הרי שהיה סומא וסימא,קיטע וקיטע,חגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם-משפט השוה לבולכם אמרי-ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר-אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר-ופטרינן ליה,קאי לא תימא הכי,טרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר-ופטרינן ליה רבי רבי ישמעאל תנא ואמר קרא כן יתן בו,ואין נותנה אלא ממון אלא מעתה כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון-הוא? אמרי-דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו,כן יתן בו למה לי ש"מ ממון,כאשר יתן מום באדם למה לי אידי דבעי מיבתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם,רבי רבי חייא תנא ואמר קרא יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה רגל ברגל נמי הכי הוא?אמרי-דבי רבי הויא,קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו,אי סלקא דעתך ממש,יד ביד למה לי ש"מ ממון,רגל ברגל למה לי?איידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אבני (נזיקין) (אוכח) אתיא מדתני דבי חזקיה *דתנא דבי חזקיה עין תחת עין נפש תחת נפש ואי סלקא דעתך עין ממש ונפש ממש זימנין דמשבחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעויר ליה נפקא ליה נשמתיה ונמאי קושיא דלמא מימר אמרינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמרינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה,אי מיית לימות,מי לא תנן גבי מלקות *אמדוהו ומת תחת ידו פטור דבי חזקיה *דתנא דבי חזקיה אמר קרא פצע תחת פצע *ליתן צער במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלהאי הוי ליה צערא להאי נמי אית ליה צערא,ומאי קושיא דלמא איבא דמפנק אית ליה צערא ואיבא דלא מפנק ליה אית ליה צערא,למאי נפקא מינה למתבי ליה היאך דבינוי בינוי דבי חזקיה אמר קרא ורפא ירפא ליתן דפואה במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא ומאי קושיא דלמא איבא דסליק בשריה היינו ואיבא דלא סליק בשריה היינו למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך דבינוי בינוי אש אמר אתיא "תחת-תחת" משור: כתיב הכא עין תחת עין וכתיב התם שלם ישלם שור תחת השור" מה להלן ממון אף כאן ממון, מאי חזית דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב ונתת נפש תחת נפש" מה להלן ממש אף כאן ממש? אמרי דנין נזקין מנזקין ואין דנין נזקין ממיתה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה? אלא אמר רב אש אש מתחת אשר ענה" יליף ריה=אדם מאדם ונזקין מנזקין,תניא ר"א אומר "עין תחת עין" ממש? סלקא דעתך? רבי אליעזר היא כבל הני תנאי? אמר רבה אלמא שאין שמין אותו כעבד,א"ל אביי אלא כמאן,בבן חורין מי איתי ליה דמי? אלא אמר רב אשי אלמא שאין שמין אותו בניזק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן? א"ל לבר מנזק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נזק? אמר להו זילו שומו ליה נזקיה,והא כעבדא בעי למשיימה? אמר להו זילו שיימוהו כעבדא,אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דזילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא? אמר להו לכי גדיל מפייסנא ליה מדידי דהוא חזרא דאלים ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא,אמרו ליה והא מר הוא דאמר כל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל? אמר להו לית צריכא דאי תפס, רבא לטעמיה דאמר רבא נזקי שור בשור ונזקי שור באדם גובין אותו בבבל נזקי אדם באדם גובין אותו בבבל,נזקי אדם באדם ונזקי אדם בשור דלא אלהים בעינן,לוכא גובין אותו בבבל אי נזקי אדם באדם,ונזקי אדם בשור דלא אלהים בעינן,נזקי שור בשור ושור באדם נמי

*) [ס"ל דרבא וכן הגיה יעב"ץ]

ויקצף כד. **קיטע וקיטע היכך מי קורע כו'.** וכי תימא הכא נמי נקטול ממונא, התורה חמרה משפט אחד: **ופטרינן ליה.** בגולה כלום והוי משפט אחד ולו ליטול מבר ממש ולפטור לגמרי: **מאי עבדינן ליה.** הא גברא קטילא הוא והוה ליה לעבוד שלא יתחייב יכול להזימה? תורה אור

ויקצף כד. **קטן שהרג את הגדול וגדול שהרג את הקטן היכי קטלינן ליה-התורה אמרה משפט אחד יהיה לכם-משפט השוה לבולכם, אלא נשמה שקיל מיניה נשמה אמר רחמנא נשקול מיניה הי"ג גהורא שקיל מיניה נהורא אמר רחמנא נשקול מיניה:** תניא אידך **רבי שמעון בן יהודי אומר עין תחת עין-ממון, אחת אומר ממון או אינו אלא עין ממש** (ל) **הרי שהיה סומא וסימא,קיטע וקיטע,חגר וחיגר היאך אני מקיים בזה עין תחת עין והתורה אמרה משפט אחד יהיה לכם-משפט השוה לבולכם אמרי-ומאי קושיא דלמא היכא דאפשר-אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר-ופטרינן ליה,קאי לא תימא הכי,טרפה שהרג את השלם מאי עבדינן ליה אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר-ופטרינן ליה רבי רבי ישמעאל תנא ואמר קרא כן יתן בו,ואין נותנה אלא ממון אלא מעתה כאשר יתן מום באדם הכי נמי דממון-הוא? אמרי-דבי רבי ישמעאל קרא יתירא דרשי מכדי כתיב ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו,כן יתן בו למה לי ש"מ ממון,כאשר יתן מום באדם למה לי אידי דבעי מיבתב כן יתן בו כתב נמי כאשר יתן מום באדם,רבי רבי חייא תנא ואמר קרא יד ביד דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אלא מעתה רגל ברגל נמי הכי הוא?אמרי-דבי רבי הויא,קרא יתירא קא דרשי מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו,אי סלקא דעתך ממש,יד ביד למה לי ש"מ ממון,רגל ברגל למה לי?איידי דכתיב יד ביד כתב נמי רגל ברגל אבני (נזיקין) (אוכח) אתיא מדתני דבי חזקיה *דתנא דבי חזקיה עין תחת עין נפש תחת נפש ואי סלקא דעתך עין ממש ונפש ממש זימנין דמשבחת לה עין ונפש תחת עין דבהדי דעויר ליה נפקא ליה נשמתיה ונמאי קושיא דלמא מימר אמרינן ליה אי מצי מקבל עבדינן ואי לא מצי מקבל לא עבדינן ואי אמרינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה,אי מיית לימות,מי לא תנן גבי מלקות *אמדוהו ומת תחת ידו פטור דבי חזקיה *דתנא דבי חזקיה אמר קרא פצע תחת פצע *ליתן צער במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דלהאי הוי ליה צערא להאי נמי אית ליה צערא,ומאי קושיא דלמא איבא דמפנק אית ליה צערא ואיבא דלא מפנק ליה אית ליה צערא,למאי נפקא מינה למתבי ליה היאך דבינוי בינוי דבי חזקיה אמר קרא ורפא ירפא ליתן דפואה במקום נזק ואי סלקא דעתך ממש כי היכי דהאי בעי אסייא האי נמי בעי אסייא ומאי קושיא דלמא איבא דסליק בשריה היינו ואיבא דלא סליק בשריה היינו למאי נפקא מינה למיתב ליה היאך דבינוי בינוי אש אמר אתיא "תחת-תחת" משור: כתיב הכא עין תחת עין וכתיב התם שלם ישלם שור תחת השור" מה להלן ממון אף כאן ממון, מאי חזית דילפת תחת תחת משור נילף תחת תחת מאדם דכתיב ונתת נפש תחת נפש" מה להלן ממש אף כאן ממש? אמרי דנין נזקין מנזקין ואין דנין נזקין ממיתה אדרבה דנין אדם מאדם ואין דנין אדם מבהמה? אלא אמר רב אש אש מתחת אשר ענה" יליף ריה=אדם מאדם ונזקין מנזקין,תניא ר"א אומר "עין תחת עין" ממש? סלקא דעתך? רבי אליעזר היא כבל הני תנאי? אמר רבה אלמא שאין שמין אותו כעבד,א"ל אביי אלא כמאן,בבן חורין מי איתי ליה דמי? אלא אמר רב אשי אלמא שאין שמין אותו בניזק אלא במזיק: ההוא חמרא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל אמר להו זילו שומו ליה ארבעה דברים אמר ליה רבא והא אנן חמשה תנן? א"ל לבר מנזק קאמינא אמר ליה אביי והא חמור הוא וחמור אינו משלם אלא נזק? אמר להו זילו שומו ליה נזקיה,והא כעבדא בעי למשיימה? אמר להו זילו שיימוהו כעבדא,אמר להו אבוה דינוקא לא בעינא דזילא ביה מילתא אמרו ליה והא קא מחייבת ליה לינוקא? אמר להו לכי גדיל מפייסנא ליה מדידי דהוא חזרא דאלים ידיה דינוקא אתא לקמיה דרבא אמר להו זילו שיימוהו כעבדא,אמרו ליה והא מר הוא דאמר כל הנישום כעבד אין גובין אותו בבבל? אמר להו לית צריכא דאי תפס, רבא לטעמיה דאמר רבא נזקי שור בשור ונזקי שור באדם גובין אותו בבבל נזקי אדם באדם גובין אותו בבבל,נזקי אדם בשור דלא אלהים בעינן,לוכא גובין אותו בבבל אי נזקי אדם באדם,ונזקי אדם בשור דלא אלהים בעינן,נזקי שור בשור ושור באדם נמי

רב לאו למר תניא תחת תחת משור. ושאר למורלי סברי לתותה ג"ש לענין מיטב* ואין להוציא מג"ש עין תחת עין מפשטיה דמשמע עין ממש ולא מדרשת אחריתא: **אלא** בדמזיק. דס"ל לרבי תליעזר דהוי ליכופר *דמשלם דמי מזיק דרחמנא קרייה כופר לכל לתתה נוקח כופר כו' *ותגלי לעניל ס"ל דדוקא בכופר משלם דמי מזיק משום פדיון נפשו: **זילו** שומו ליה ד' דבריס. היה סבור דלמד הזיקו ולאו הזיקו קטן כל כך גדול היה דמכלמי ליה ומכלס: קנסת

[נעיל ס.]

י א מיי' פ"ג מהלכות רוצח הלכה ט ופ"ב מהלכות עדות הלכה ז: עיין רכ"ח

יא ב מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה יב:

יב ג מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין לה עוש"ת סי' ט:

יג ד מיי' שם הלכה יז סמג שם עוש"ת מ"ת סי' ט סעיף ה:

הגהות הב"ח

(ל) גמ' עין ממש תמרא כדי שיהיה שומע: (כ) שם מכדי תמר מהיכן:

(ל) [ס"ל דרבא וכן הגיה יעב"ץ]